

A comparative study of Shiite ethics, beliefs and political behavior in Iran in the fight against terrorist groups: (Case study: ISIL during the years ۲۰۱۱-۲۰۱۶)

Pooya katuzyan ^۱
Ali salehi farsani ^۲
Hosein abolfazli ^۳

Received Date: ۲۲ May ۲۰۲۱

Reception Date: ۹ Sep ۲۰۲۱

Abstract

With the victory of the Islamic Revolution in Iran and the spread of discourses such as the establishment of a world Islamic government, the export of the revolution, the Umm al-Qura of the Islamic world, and subsequently the invitation of Muslims to join the Shiites, rival, alternative and alternative discourses were formed. The first example was Wahhabism in Saudi Arabia. A country that, with its traditional position in maintaining the status quo, was opposed to the Islamic Revolution by the Islamic Revolution, which wanted to change the status quo. Saudi Arabia sought to secure its leadership in the Islamic world by updating its religion, Wahhabism, as the ideological rival of the Islamic Revolution. But ISIL's rival and Wahhabi model has risen up against this political Islam and is showing its part-time government in Iraq and Syria. This article compares the political beliefs, political ethics and political behavior in the political systems of Shiites and ISIL during the years ۲۰۱۱-۲۰۱۶.

Keywords: Shiism, Wahhabism, ISIL, political ethics, caliphate

^۱PhD student of Political Science, Political Thought, Semnan Branch, Islamic Azad University, Semnan, Iran

^۲Assistant Professor, Department of Political Science, Islamic Azad University, Semnan, Iran (Corresponding Author) ali_salehi^۲@yahoo.com

^۳Assistant Professor, Department of Political Science, Islamic Azad University, Semnan, Iran

مطالعه تطبیقی اخلاق، عقاید و رفتار سیاسی تشیع در ایران در مبارزه با گروه‌های تروریستی**(مطالعه موردی: داعش در طی سال‌های ۲۰۱۱-۲۰۱۶)**

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۳/۰۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۶/۱۸

پویا کاتوزیان^۱علی صالحی فارسانی^۲حسین ابوالفضلی^۳**چکیده**

با تغییر حکومت در ایران و ایجاد گفتمان‌هایی مانند استقرار حکومت اسلامی جهانی، صدور انقلاب، ام‌القرا جهان اسلام و متعاقباً دعوت مسلمانان برای پیوستن به شیعه گفتمان‌های دین، رقیب و جایگزین شکل گرفت. اولین نمونه وهابیت در عربستان بود. کشوری که با دیدگاه خود در تثبیت حالت کنونی، با انقلاب اسلامی مخالف انقلاب اسلامی بود که می‌خواست وضع موجود را تغییر دهد. عربستان سعودی سعی کرد با به‌روزرسانی دین خود، سلفی‌گری، رقیب فکری حکومت ایران برتری خود را در دنیای اسلام تثبیت کند. اما نمونه سلفی داعش علیه این اسلام سیاسی به پا خیزیده و دولت نیمه‌کاره خود را در عراق و سوریه به نمایش می‌گذارد. این مقاله با روش مقایسه‌ای و با مطالعه کتابخانه‌ای، به مقایسه جوانب مختلف سیاسی در نظام‌های سیاسی شیعه و دولت اسلامی در طول سال‌های ۲۰۱۱-۲۰۱۶ می‌پردازد.

واژه‌های کلیدی: تشیع، وهابیت، داعش، اخلاق سیاسی، خلافت^۱ دانشجوی دکتری علوم سیاسی- اندیشه سیاسی، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران^۲ استادیار گروه علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران (نویسنده مسئول)

ali_salehi۶۲@yahoo.com

^۳ استادیار گروه علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران

با تغییر حکومت در ایران و ایجاد گفت‌وگوهایمان‌هایی مانند استقرار دولت جهان اسلام، صدور انقلاب، جهان اسلام و متعاقباً دعوت مسلمانان برای ملحق شدن به مذهب شیعه، دیدگاه‌های همسو و جایگزین تشکیل شدند (عبدالمالکی، ۲۰۱۵: ۴۱). اولین نمونه وهابیت در عربستان سعودی بود، کشوری که با موضع‌گیری سنتی خود مخالف حکومت جدید در ایران که خواستار تحول وضع کنونی بود (شیرخانی و داوودی، ۲۰۱۴: ۷). عربستان سعودی سعی کرد با به روزرسانی دین خود، وهابیت، پیشوایی خود را در دنیای اسلام تداوم بخشد. از این رو، عربستان با پشتیبانی از جنبش‌هایی مانند القاعده و طالبان که بر پایه تلاش‌های تروریستی بودند، تلاش کرد تا اسلام واپسگرا را ترویج و مانع از نفوذ تشیع در غرب آسیا و بلاد اسلامی شود (صدر الحسینی ۲۰۱۶)؛ به دنبال شکست ناکامی تفکراتی مثل القاعده و طالبان، پدیده نوظهور داعش از درون وهابیت پدید آمد (مصطفی ۲۰۱۵). حکومت ایران مثالی آشکار در دولت پایدار بوده است و ندا دهنده اهدافی مثل مرکزیت در دنیای اسلام می‌باشد و همین امر سبب دشمنی زیادی با آن گشته است (برزگر، ۲۰۱۴: ۱۲). بنابراین برای کم کردن و تضعیف اهداف بین‌المللی آن (حکومت ایران) تنها راه مقابله ایجاد جریان‌های همانند است. بنابراین مخالفان توسعه تفکرات تشیع در جهان بویژه در دنیای اسلام با بوجود آوردن تحولاتی در گروه‌های پیرو وهابیت، گروه جدیدی را با ایده و عمل جدید تولید کردند (تورووسکی، ۲۰۱۵: ۲۱). درباره داعش مطالب بسیاری نگارش شده است ولی به دلیل تازگی موضوع و ریشه نداشتن ایده‌های داعش، به تعداد کتب مذهب شیعه نمی‌رسد (جمشیدی و طوسی، ۲۰۱۹: ۱۸). در زمینه تعیین ابعاد گسترش و رشد نمایی داعش، تحقیقات علمی زیادی انجام نشده است و بیشتر کتاب‌ها و مقالات نوشته شده روزنامه‌نگاری است. آنچه این مقاله را از سایر نوشته‌ها متمایز می‌کند، مطالعه

تطبیقی جریان مخالف اندیشه با الگوی منظم و استراتژیک است (MCCANTS, ۲۰۱۵:۱۲).

با توجه به اختلافات بسیار زیاد بین مذاهب تشیع و تسنن، مقایسه این دو کار پسندیده‌ای نیست. با این حال، به دلیل تقابل داعش و جامعه اسلامی، از جمله جمهوری اسلامی ایران، اقدامات و فعالیت‌های خشن داعش و مواضع افراطی آن علیه شیعیان، به ویژه شیعیان ایران، در صف مقدم این مقاله قرار دارد، مطالعه مقایسه‌ای این دو انجام شده است.

۲- الگوی تجزیه و تحلیل

محقق تفکر سیاسی در اسلام می‌تواند محتوای دانش سیاسی را در سه سبب با این سه دادگاه قالب‌بندی، سازماندهی و به روز کند. اکنون هر یک از این سه مولفه را به طور خلاصه شرح خواهیم داد (Simon and Awan, ۲۰۱۶:۲۱).

۲-۱- نظرات سیاسی

اعتقادات سیاسی اولین مولفه مدل تفکر سیاسی در اسلام است. مرزبندی آن با سایر اجزا مشخص است. از عقاید به عنوان اصول دین یاد می‌شود و کسب آنها توسط یک فرد باید اجتهادی و قانع‌کننده باشد. از باورها به عنوان پایه‌های دین یاد می‌شود و بدست آوردن آن‌ها بوسیله یک فرد باید اجتهادی و قانع‌کننده باشد. در حالی که در شاخه‌های دین که همان احکام هستند، تقلید مجاز است (افشاردی و اکبری، ۲۰۱۳: ۱۲).

۲-۲- اخلاق سیاسی

الگوی حاضر ستون دوم از سه ستون است. مرز باور داشتن آن با سبب اول آسان است. زیرا اعتقادات به خرد نظری؛ اما مرزبندی آن با احکام سیاسی و فقهی نیاز به کمی دقت دارد؛

زیرا هر دو با اعمال انسان سر و کار دارند و هر دو در حکمت عملی هستند (Navarro-Granados, ۲۰۲۰:۱۸).

۳-۲- فقه سیاسی

سومین قسمت از تعالیم سیاسی اسلام به موضوع فقه سیاسی اختصاص دارد. فقه سیاسی مسئول اداره امور جامعه اسلامی است. به طور رسمی، فقه سیاسی یکی از سه رکن مدل است و حداقل یک سوم محتوای دانش سیاسی اسلامی در این بخش نهفته است. اما در حقیقت، فقه سیاسی ضعیف‌ترین قسمت و بیشترین حجم دانش سیاسی است (انستیتوی اندیشمندان نور، ۲۰۱۴).

۳- قیاس باورهای شیعه و داعش

۳-۱- وحدانیت و شرک

در اندیشه شهید مطهری، این شرکت دارای سطوحی مانند توحید است: شرک ذاتی، مشارکت در خلقت، صفات شرک و پرستش شرک. اعتقاد به چند اصل مشارکت در بطن است مشارکت در خلقت می باشد. اما برخی از موجودات او را در خلقت با شخص دیگری مرتبط می دانند. داعش در تقسیم‌بندی توحید را به سه دسته تقسیم کرده است: توحید الوهیت، توحید ربوبی و توحید اسماء و صفات. طبق این تعریف، باور واقعی از باور نادرست جدا شده است؛ زیرا با توجه به ماهیت سه بعدی توحید، اعتقاد به توحید ربوبی انکار شر نیست و فقط در امتداد دو بعد دیگر تکمیل می شود (جاز رووا، ۲۰۲۱: ۱۲).

۳-۲- ایمان و کفر

پس از مسئله مهم توحید و شرک، مسئله ایمان در برابر آن (کفر) طرح می شود. از نظر دانشمندان شیعه، ایمان حالتی قلبی و درونی است که در نتیجه شناخت یک مفهوم و

گرایش به آن حاصل می‌شود و کمال و نقص را با شدت و ضعف هر یک از این دو عامل می‌پذیرد. از نظر داعش، اگر شخصی نتواند مسلمان بودن خود را ثابت کند، کافر است و باید اثبات کند که مسلمان است و دلیل آنها این است که شخص به آنچه معتقد است اعتقاد دارد در غیر این صورت دارایی یک فرد بر وی مجاز است (الخورى، ۲۰۲۰: ۴۲).

۳-۳- استیناف و شفاعت

بزرگترین و آخرین امید گناهکار، شفاعت است؛ اما در عین حال، آنها نباید از توطئه الهی در امان باشند. شفاعت از ریشه Shafa به معنای جفت گرفته شده است، و به این معنی است که یک فرد با وقار و بزرگواری خواهد از جرم خود گذشت شود و به پاداش خدمت اضافه کند. قبول شفاعت شفیعان از روی ترس یا نیاز نیست؛ بلکه راهی است که او خود برای کسانی تعیین کرده است که حداقل شایستگی دریافت رحمت ابدی را ندارند. توسل و شفاعت در ذهن شیعیان تأیید شده است (قاسمی و رجانی، ۲۰۱۵: ۳۸). درخواست شفاعت از غیرخدایان و توسل به رهبران مذهبی به وضوح در اندیشه داعش وجود دارد که باعث گسترش حلقه تکفیر برای آنها شده است.

۳-۴- عقل و نقل

اندیشمندان شیعه نیاز به دلیل وحی و همکاری این دو را در رشد و شکوفایی علوم و دانش دینی مثر دانسته‌اند. در اثبات مبانی دین از قبیل نبوت، معاد، امامت عقل، آنها سخنی علیه شرع ندارند. بنابراین، عقل با عرض روایت مطابقت دارد و حکم آن، مانند روایت، معتبر و معتبر است (Damanshoury, ۲۰۲۰: ۱۸). خرد از نظر تکفیری‌های داعش مهم نیست، بنابراین آنها احادیث غیر معتبر و ضعیف را از پیروان و دانشمندان نقل می‌کنند که در سخنران‌های آنها گروندگان مذاهب بخصوصاً اسلام (شیعیان) انتقاد و تمسخر می‌شود. بنابراین، در مبانی اعتقادی آنها، عقل نقشی در کشف حقیقت ندارد.

۳-۵- تقلید و اجتهاد

یکی از مزایای مهم مکتب تشیع باور داشتن اجتهاد است. در حقیقت، قوای فعال شیعه اجتهاد است که باعث حیات تشیع شده است. دین مبین اسلام علاوه بر اصول و اعتقادات اساسی مانند مبدأ و معاد که باید با اطمینان به آن اعتقاد داشت، شامل یک سری قوانین و مقررات بشری است که به تمام جنبه‌های زندگی انسان می‌پردازد. در دوره تکفیری داعش، اجتهاد یکی از مفاهیم اصلی آنها است. شاید بتوان گفت که ابوالعلی مودودی اولین کسی بود که در دوره جدید درباره اجتهاد بحث کرد، با این حال، دیدگاه گروه در حال ظهور داعش درباره اجتهاد بسیار ساده و سطحی است (Steinberg, ۲۰۱۳: ۶۱).

۳-۶- مهدویت و وعده

باور شیعیان بر مهدویت طبق روایات شیعه به کرات به اثبات رسیده است. حتی روایات موجود در منابع اهل سنت و مراجعه آنها به روایاتی مانند حدیث ثقلین، حدیث سفینه، حدیث امان، نمونه‌های بارز اعتقاد به منجی و موعود است (عباسی، ۲۰۱۴: ۲۱). رهبران و بزرگان داعش در سخنان خود به روایات آخرالزمانی به طور گسترده استناد می‌کردند. روایت‌ها در برخی از مسلمانان عدالت را پس از قیام در جهان برقرار می‌کند. در نتیجه، داعش حرکت خود را حرکتی آخرالزمانی و همسو با مسلمانان و باورهای آخرالزمانی آنها می‌داند (Chambers, ۲۰۱۶: ۲۴).

۴- مقایسه های اخلاقی شیعه و داعش

۴-۱- شهادت و خودکشی

در مکتب واقعی شیعه، در شیعه معنای شهادت هم‌ردیف دفاع از اسلام است. عملیات‌های شهادت طلبانه در نظر اسلام کاملاً دفاعی هستند. فقه تشیع نظر خاصی نسبت به جهاد

ابتدایی یا جهاد اصلی دارد. از نظر علمای معاصر شیعه فقط در زمان مقابله با تروریست ها قابل توجیه است (انستیتوی اندیشمندان نور، ۲۰۱۴).

از دیدگاه اسلام، خودکشی حرام و از نظر تکفیری ها جایز می باشد. از دید تکفیری ها، خودکشی همردیف ملاقات با رسول الله (ص) است (Turovsky, ۲۰۱۵: ۴۱).

۲-۴- استان و خلافت

تشکیل دولت برای ظهور و بقای هر جامعه‌ای ضروری است. هر دولتی به یک حاکم احتیاج دارد، خواه عادل باشد یا فاسد. با این حال، قانون یک فرد عادل برتری دارد. معنای دولت و حاکمیت شامل ولایت است؛ اما استانداری بالاتر و بالاتر از دولت است. بنابراین، علی رغم اینکه به نظر نمی‌رسد وی در موقعیت حاکمیت سیاسی باشد. اما حق صدور حکم دارد بنابراین، در غیاب حاکم، برای دولت لازم است. بنابراین وضعیت معصومین قطعاً برای فقها ثابت است که اساس نصب کلی آنهاست. بنابراین، هر فقیهی که صلاحیت-های لازم را داشته باشد، حق ولایت و اجرای این امور را دارد. تشیع موید سرپرست در جامعه اسلامی است. آیات تطهیر و اولین آنها مصداق بارز این امر است (عبدالخدایی و تبریزی ۲۰۱۵). پس از فروپاشی دولت عثمانی، ایده زنده کردن خلافت اسلامی به کمال مطلوب گروه‌های سلفی در ترکیه بدل شد؛ اما او نگران تبدیل شدن خلافت به استبداد بود (Damanhoury, ۲۰۲۰: ۱۸).

با اندکی تأمل در گرایش‌های داعش، مشخص می‌شود که سران این گروه تروریستی به طور جدی آرزوی سلطه بر جهان را دارند. داعش تجزیه عثمانی را توطئه غرب می‌داند. در نتیجه، سران داعش برای تحقق رویای خلافت اسلامی سرمایه‌گذاری زیادی در منطقه انجام داده‌اند و در تلاشند تا با گسترش گروه‌های وابسته به خود آفریقای شمالی را افزایش دهند (جاز رووا، ۲۰۲۱: ۶۱).

یکی از باورهای اساسی تشیع وجود امام عادل بوده و در زمان نبودن امام بواسطه یک فقیه مجتهد برقرای عدالت می‌باشد. بنابراین، عنصر امامت پتانسیل تحول خواه دارد که در صورت اجرای آن، می‌تواند دولت‌های نامشروع را سرنگون کرده و دولت مورد نظر را جایگزین کند (Navarro-Granados, ۲۰۲۰:۲۴). امامت در اسلام به عنوان روح، برای جسم جامعه دینی است. دلیل اثبات امامت همان اثبات نبوت است، یعنی همانطور که پیامبر برای گسترش احکام و تقویت بنیان‌های دین در جوامع مورد نیاز است، نیاز به امام نیز لازم است و این در مورد شیعیان صدق نمی‌کند.

داعش، امامت را به معنای پیشوای دینی-سیاسی جامعه مسلمانان، چراغ آیین و روش ابراهیمی می‌دانستند. "مسلمان متحد به سادگی از کسی پیروی می‌کند که با ایمان از او پیش باشد. دانشمندانی که عمل به دانش و دین منجر به اعتمادسازی به او می‌شود. با این حال، آنها دانشمندان نیستند از جامعه امام است، اما آنها مسلمان را به شرع معرفی می‌کنند و خودشان دیگران را راهنمایی می‌کنند. نویسنده دابق روایتی را درباره مکالمه خلیفه اول با شخصی در خانه خدا نقل می‌کند که پرسید "کیست امام؟" او به او گفت: همان افرادی که شما را در قبیله و زادگاه شما هدایت می‌کنند، نتیجه می‌گیرند، "امام در حقیقت همان رهبری سیاسی است که مفسران در احادیث از آن استفاده می‌کنند تا ثابت کنند که این یک نشانه اساسی است از ضرورت شرایط آن زمان. "او یک مرهم لب بود (فیروزآبادی، ۲۰۱۵: ۴۸).

هیچ یک از آیین‌های فرقه تسنن در نظام اعتقادی خود مقوله امامت را وارد نکرده‌اند. آنها به جای امامت به خلافت اعتقاد دارند و بر اساس آن دولت خود را بنا نهاده‌اند. از نظر داعش، امامت شامل امامان جماعت و فرق در نقش رهبری سیاسی و دینی قبایل و بخشی

از خلافت یا یک رهبری یگانه و بنیاد آن است. تکفیری‌های داعش در مورد نحوه انتخاب امام، سکوت می‌کنند.

۴-۴- تقریب و کفرگویی

نزدیکی مذاهب به معنای یگانگی ادیان و جایگزینی دین دیگری نیست بلکه در لغت به معنای آوردن دو چیز است که از هم دور هستند. یکی از اندیشمندان تقریب در سده حاضر، مرحوم علامه محمدتقی قمی، می‌گوید: هدف ما ادغام ادیان فقهی در یکدیگر نیست. زیرا اختلافات طبیعی است و هیچ مشکلی برای چنین اختلافاتی وجود ندارد. بلکه به رشد فکری و تأمین امکانات و گشایش رحمت الهی منجر خواهد شد. به اعتقاد فقهای شیعه و علمای تسنن، نزدیک بودن دو دین اسلامی به عنوان دشمن شیعه دانستن، امر بسیار خوبی است که تصور تکفیری‌های وهابی باعث دور شدن این دو مذهب شده است. وهابیون تکفیری با در نظر گرفتن شیعیان و حتی پیروان اهل تسنن که باورهای خود را به عنوان دشمن قبول ندارند، باعث اختلاف در بین مسلمین شده اند. بنابراین، نزدیک کردن مسلمین به یکدیگر از فرامین خداوند و پیامبر اسلام است (Chambers, ۲۰۱۶: ۲۵).

در مقابل، اختلافات بین تشیع و اهل تسنن نتیجه عملی اقدامات داعش است. آنها با تقسیم جامعه به دو قسمت شیعه و تکفیر همه شیعیان، تقسیم و تبعیض می‌کنند. آنها با محدود کردن شیعیان و همچنین عدم تحقق خواسته‌های شیعیان، خون آنها را روا می‌دانند و آنها را می‌کشند. تکفیری‌های داعش با ترسیم مذهب اهل سنت و سپس وهابیت، آتش این اختلاف را دامن می‌زنند. زرقاوی به عنوان پیشوای داعش، پس از تشکیل القاعده در کشور رافضین، دشمن اول خود را شیعیان خواند و شیعیان را رسماً حائن و منافق اعلام کرد؛ عموم مردم، شیعیان را تکفیر کردند و اجازه کشتن آنها را دادند. عملکرد زرقاوی در تکفیر شیعیان تغییر آشکاری از نظرات سیاسی القاعده به مواضع عقیدتی وهابی بود. وی در یکی

از نامه‌های خود به بزرگداشت نمادها و آیین‌ها به اعتقادات و مناسک شیعیان اشاره کرده است؛ بلادرنگ به جهت سخنان خود می‌داند که اهمیت تشریفات برای شیعیان، با وجود حملات منتقدان، نمی‌تواند اجازه ترک دین آنها را بدهد.

۵-۴- ایثار و فداکاری

ایثار، از خود گذشتگی، فداکاری سخنان مقدس، در ادبیات مقاومت و پایداری شیعه بسیار برجسته است. شیعیان برای حفظ اسلام و بزرگی مسلمانان، از شهدا الگو می‌گیرند. این یکی از مهمترین نمودهای تفکر امام خمینی (ره) پس از تثبیت حکومت در ایران و همین‌طور ایده بنیادگرایی، مقاومت و از خودگذشتگی است. استقامت و مقاومت در ذهن او با خدا و امر الهی آغاز می‌شود. این ثبات دایره آن بسیار گسترده است. از نظر وی، اگر ملتی روح مقاومت و ایستادگی در برابر ظلم، فداکاری و از خودگذشتگی را به خاطر هدف و آمادگی برای جلوگیری از ظلم و سلطه بیگانگان برای خود ننگ و تحقیر بداند، می‌تواند به پیروزی دست یابد. بنابراین، در ذهن شیعیان، ایثار با بینایی همراه است و بر پایه عقل و شهود الهی دارد.

گروه‌های تکفیری امروز به ویژه داعش تمام تلاش خود را برای رسیدن به اهدافشان انجام می‌دهند که بیشتر مادی هستند و هیچ پشتوانه الهی و فکری ندارند و به راحتی از این طریق از مرگ استقبال می‌کنند این آمادگی برای مردن، پرداخت حداکثر قیمت برای اهداف مبهم، نشان دهنده قدرت تخریب بالای آنها است و تعداد بالای عملیات انتحاری این ادعا را تأیید می‌کند (الخوری، ۲۰۲۰: ۱۲).

۵- مقایسه رفتار شیعیان و دولت اسلامی عراق و شام

۵-۱- جنگ و سازش

مجاهدت در فقه شیعه یکی از شاخه‌های دین است. در فقه شیعه، جهاد به دو نوع مقدماتی و دفاعی تقسیم می‌شود. فقه شیعی کلاسیک از نظر روش‌شناسی و روش استدلال همان سنی است با این تفاوت که از نظر اصول اعتقادی مبتنی بر امامت امام معصوم است. در نتیجه، تفکر شیعه درباره ماهیت جهاد تفاوت قابل توجهی با تفکر اهل سنت دارد. در فقه شیعه صلح به عنوان یک رکن اساسی مورد تأکید است. اما ایده جهاد دفاعی در قرآن به این معناست: "در راه خدا با کسانی که علیه شما جنگ مسلحانه می‌کنند جنگ کنید و تجاوز نکنید." در آیه بعدی نیز تأکید شده است: اگر آنها جنگیدند و شما را کشتند، با آنها بجنگید و بکشید، که این مجازات کافران مهاجم است (مصطفی، ۲۰۱۵: ۷). جنگ در عین دفاع، باید در راه خدا و به قصد خشنودی خدا باشد. بنابراین، طبق آیات و روایات، همه بر صلح تأکید دارند. شیعیان صلح را قبل از جنگ می‌دانند و امام علی (ع) به حاکم جامعه اسلامی توصیه می‌کند از همراهی و نصایح علما در رابطه با صلح و ادامه صلح در بین مردم استفاده کند. منجر به احقاق حق می‌شود. بسیاری از علمای شیعه حضور و جواز امام معصوم یا نماینده ویژه امام در مورد جهاد را از شرایط اصولی جهاد اولیه دانسته‌اند.

جهاد یکی از عناصر اساسی دیدگاه اسلام‌گرایی افراطی است. دولت اسلامی عراق و شام جهاد کبیر را که نبرد با خود است را نادیده می‌گیرد و به جهاد اصغر شاخه‌هایی می‌بخشد که مبارزه با کفار است. به وسعت گروه جهادی تکفیری نام خود را انتخاب می‌کند و انواع اقدامات خشونت‌آمیز تروریستی را به نام جهاد انجام می‌دهد. آنها مفهوم جهاد را رواج داده‌اند. از آنجا که جهاد، جنگ و قتل دشمنان خدا امری لازم و در حال تکامل و دعوت مسالمت‌آمیز به تشکیل حکومت اسلامی است. آنها با تکیه بر آیات الهی، نظرات سلفی و تفسیرهای خود، جهاد اولیه، تروریسم و هر نوع خشونت علیه هر کسی را توجیه می‌کنند و آن را جهاد در راه خدا می‌دانند. بنابراین، ماهیت و مضمون جهاد در داعش ماهیتی کاملاً

هراس انگیز پیدا می‌کند و حتی گاهی آن را مهمتر از سایر وظایف اسلامی می‌داند (جواز رووا، ۲۰۲۱: ۲۳).

۲-۵- مقاومت و صلح

مقاومت ریشه در اعتقادات مذهبی مکتب شیعه در مبارزه با ظلم دارد. پایداری و عدم صلح با کشورهای استعمارگر و همچنین اصلاح جهان سوم هستند. اتحاد کشورهایمانند عراق، لبنان، لیبی و سوریه در برابر رژیم اشغالگر اسرائیل و عدم تحمل با کشورهایی که قصد تسلط بر این کشورها را دارند، یکی از ایده‌های مهم حکومت ایران است. داعش عملاً محور پایداری در برابر اسرائیل را هدف قرار داده است و در صورت توفیق، اسرائیل می‌تواند به یکی از اهداف امنیتی خود یعنی تضعیف محور مقاومت و تلاش برای برچیدن آن دست یابد. با این تفاسیر، به نظر می‌رسد اتحاد مخفی بین دولت اسلامی عراق و شام و اسرائیل وجود دارد. بر این اساس، تحلیل‌های موجود بر همسویی دو طرف تأکید دارند و حتی برخی از برداشت‌ها اساساً، جریان‌های تکفیری، مخصوصاً داعش را ساخته و پرداخته اسرائیل می‌دانند. وجود منافع مشترک می‌تواند نابود کننده خصومت بین گروه‌های تروریستی تکفیری و اسرائیل باشد (سیمون و آوان، ۲۰۱۶: ۱۳).

۳-۵- روش دولت

پژوهش‌های جامعه‌شناسان نشانگر این است که تشکیل دولت همیشه یک ضرورت فکری و طبیعی اجتناب‌ناپذیر بوده و نمی‌توان از آن دوری کرد. زیرا انسان ذاتاً مدنی است و فقط در سایه زندگی اجتماعی و یک سازمان سیاسی منسجم می‌تواند زنده بماند. در غیر این صورت، توحش بر آنها چیره خواهد گشت. اسلام به عنوان یک دین کامل و جامع، زمینه‌های دستیابی به این هدف را فراهم می‌کند. همه متفکران شیعه لزوم حکومت را امری اجتناب‌ناپذیر می‌دانند. علامه حلی، متفکر مشهور شیعه می‌گوید: "روشنفکران و

اندیشمندان مسلمان به طور کلی در ضرورت امامت و حکومت، اتفاق نظر دارند." تکفیری‌های داعش در برابر تشکیل صدر در برابر صدر مقاومت نکردند و سعی کردند با اقدامات خشونت‌آمیز به سرعت جامعه کافر را به یک جامعه مسلمان تبدیل کنند. آنها با استفاده از الگوی خلافت اسلامی و پایبندی به آن به عنوان نشانه‌ای از حکومت اسلامی، خواستار حرکت‌های خشونت‌آمیز و اصلاح امور مسلمانان به روشی جهادی شدند. سخنان البغدادی برای آگاهی مردم و توده‌های مردم آمده است، زیرا افراد باید از خلیفه مسلمانان پیروی کنند تا یک حکومت اسلامی ایجاد کنند (جمشیدی و طوسی، ۲۰۱۹: ۲۱). داعش معتقد است برای دستیابی به اهداف خود و اجرای احکام شرع، می‌بایست با یک حرکت دافع و افراطی، درصدد سرنگونی دولت‌هایی غیر از مدل مورد نظر خود باشد.

۴-۵- امر به خوبی و نهی از بدی

امر به معروف و نهی از منکر دو رکن اساسی دین در فرقه تشیع است. لزوم این اصل از حد واجب و عادی بالاتر می‌باشد و در ردیف ضروریات دین است. امام خمینی (ره) در این باره می‌فرماید: "این دو بالاترین و شریف‌ترین وظایف هستند و توسط آنها دو وظیفه دیگر برقرار می‌شود و تکلیف این دو از ضروریات دین است که در صورت نیاز آن را انکار می‌کند. برای انکار و تعهد، ورود به آن یک کار است (افشاردی و اکبری، ۲۰۱۳: ۱۷). گروه‌های تکفیری، امر به معروف و نهی از منکر را از زیرمجموعه‌های دین دانسته و به اصول دین ارتقاء داده‌اند. ابن تیمیه که اندیشه‌هایش به شدت تحت تأثیر داعش است، این وظیفه را بسیار مهم کرد. آنچه او می‌گوید مانند وظیفه جهاد است که تا زمانی که شخص دیگری مسئولیت آن را به عهده نگرفته است، همه موظف به انجام آن بوده‌اند. بنابراین، از نظر وی این یک وظیفه کفایی است، نه یک وظیفه‌ای که از نظر ماهیت، فردی و واجب

است. به گفته وی، هیچ کس در روی زمین از این وظیفه مستثنی نیست و طبق حدیث نبوی، این کار باید با دست، زبان و قلب انجام شود. به گفته وی باید دانش لازم را برای تشخیص معروف از بد داشته باشد (جمشیدی و توسی، ۲۰۱۹: ۲۱).

دولت اسلامی عراق و شام آن‌گونه در انجام امر به خوبی و نهی از بدی اصرار دارد که حاضر است این کار را به قیمت کشتن مردم و ایجاد بی‌نظمی انجام دهد. این تأکید بر امر به خوبی و نهی از بدی را می‌توان از جهت انجام اعمال افراطی و اهمیت عمل در برابر با نظر مشاهده کرد.

نظام حاکم بر ایران به عنوان نتیجه انقلاب اسلامی مبتنی بر مبانی مکتب تشیع و با قدرت دینی، علاوه بر اینکه می‌تواند در صحنه بین‌الملل حضوری چشم‌گیر داشته باشد، پیوند جدیدی بین دین برقرار کرده است و سیاست در ارائه مدل دولت مبتنی بر مردم‌سالاری دینی و نمونه جدیدی از تفکر دولت اسلامی در چهار دهه گذشته را آشکار کرده است. ظرفیت‌های مفاهیم شیعه که می‌تواند به گسترش و نفوذ انقلاب اسلامی در ساختار اعتقادات مرکزی شیعه و شکست‌های پی در پی گروه‌های تکفیری و تضعیف و ریشه‌کنی داعش منجر شود، اندیشه‌های اسلام عقلی شیعه در جمهوری اسلامی و این حزب به خواست خدا، لبنان می‌تواند در معادلات منطقه‌ای و جهانی نقش موثر و بیشتری نسبت به گذشته داشته باشد. خستگی اندیشه‌های افراط‌گرایانه داعش و اسلام‌وهابی آنقدر زیاد است که این عقاید حتی در اصل خود یعنی عربستان، دیگر جذاب نیستند و حاکمان عربستان از آن فاصله می‌گیرند و سعی می‌کنند آن را حتی در عربستان سعودی سرکوب کنند. به همین دلیل، در گفتگوی بین نظرات و حقایق، منطقی است که ایده‌های شیعه از آزمون عملی افتخارآمیز عبور کنند. دولت‌سازی شیعه در جهان مدرن در ایران، به دلیل عقلانیت نهفته در آن، وارد دهه پنجم خود شده است.

Abbasi, Mahmoud. (۲۰۱۴). “*Typology of ISIL.*” *Quarterly Journal of World Strategic Studies*, ۱, ۱۴.

Abdolkhodaie, Mojtaba and Tabrizi, Zeinab. (۲۰۱۵). “*The role of takfiri-terrorist groups in Syria and Iraq in ensuring the security of Israel.*” *Studies of the Islamic Revolution*, ۴۱.

Abdolmaleki, Saeed. (۲۰۱۵). *Psychological analysis of the ISIL phenomenon. Tehran: Nashr-e-Alam.*

Afshardi, Mohammad Hossein, and Akbari, Hossein. (۲۰۱۳). “*The effect of Shiite geopolitical factors on the development of the influence of the Islamic Revolution.*” *Horizons*, ۲۰.

Al-Khoury, Dareen. (۲۰۲۰). “*Radicalisation: old and new a comparative analysis of the Red Brigades and the Islamic State.*” *Quality & Quantity*, ۵۴(۳), ۸۶۷-۸۸۵.

Barzegar, Ibrahim. (۲۰۱۴). “*The channel for understanding the Takfiris, strategic research in politics.*” *Quarterly Journal of Strategic Policy Studies*, ۲(۷), ۲۴-۴۵.

Chambers, G. (۲۰۱۶). “*Revealed: Full list of Aussie jihadis fighting with ISIS in Syria and Iraq.*” The Daily Telegraph.

El Damanhoury, Kareem. (۲۰۲۰). “*Constructing place identity: ISIS and Al-Qaeda’s branding competition over the Caliphate.*” *Place Branding and Public Diplomacy*, ۱۶(۳), ۲۶۵-۲۷۸.

Firoozabadi, Hassan. (۲۰۱۵). *Know the Takfiris of ISIL. Tehran: Higher National Defense University.*

Ghasemi Varjani, Mehdi. (۲۰۱۵). *ISIL discours.* Tehran: Stos.

Institute of Thinkers of Light. (۲۰۱۴). *The nature and position of Salafi currents in Islamic countries. Tehran: Andisheh Sazan Noor Institute.*

Jamshidi, M., and K. Toussi. (۲۰۱۹). “*Between Jihad and Terrorism in Imami Shiite Thoughts and Salafi Viewpoint.*” *Iranian Review of Foreign Affairs*, ۱۰(۳۰), ۱۹۰-۲۱۳.

Mccants, William Faizi. (۲۰۱۵). *The ISIS apocalypse: the history, strategy, and doomsday vision of the Islamic State. First ed. New York: St. Martin’s Press.*

Mustafa, Hassan. (۲۰۱۵). *ISIL epistemological and structural infrastructure. Taharan: The sun shines.*

- Navarro-Granados, María, Vicente Llorent-Bedmar, and Verónica C. Cobano-Delgado Palma. (۲۰۲۰). “*The Views on Terrorism in the Name of Islam Held by Islamic Religion Teachers in Spain.*” *Religions*, ۱۱, ۶۲۴.
- Sadr al-Husseini, Seyyed Reza. (۲۰۱۶). *ISIL thought and action*. Qom: Zamzam Hedayat.
- Shirkhani, Ali, and Rashid Davoodi. (۲۰۱۴). “*Explaining the territory of the province in Shiite political jurisprudence.*” *Transcendental Politics Quarterly*, ۷, ۲۱.
- Simon, Staffell, and Akil N. Awan. (۲۰۱۶). *Jihadism transformed: Al-Qaeda and Islamic state’s global battle of ideas*. London: Hurst & Company.
- Steinberg, Guido, and German Jihad. (۲۰۱۳). *On the Internationalization of Islamist Terrorism*. New York: Columbia University Press.
- Turovsky. (۲۰۱۵). “*How Isis is recruiting migrant workers in Moscow to join the fighting in Syria.*” *Guardian*.
- Yvonne Jazz Rowa, Y. (۲۰۲۱). “*Disruptive Islamism: ‘Islamic radicalisation’ in public discourse, and the strategies and*

impact of terrorist communication on refugees and host communities.” Behavioral Sciences of Terrorism and Political Aggression.